

Visie van 11.11.11 op een langetermijnpartnerschap met de 4de pijler

04/03/2013

De laatste jaren veroverde de 4de pijler stilaan een vaste plaats in onze samenleving. Steeds meer burgers engageren zich in en voor het Zuiden via een eigen project. Sinds 2009 ondersteunt 11.11.11 deze initiatieven en geeft hen een grotere zichtbaarheid. Daartoe startte de koepel in samenwerking met VAIS het 4de pijlersteunpunt op. De koepel wil nu echter een stap verder gaan door de 4de pijlers een duidelijke plaats te geven binnen de Noord-Zuidbeweging en een duurzame samenwerking uit te bouwen.

Waarom kiezen we vanuit de koepel voor deze samenwerking? Waar willen we naartoe met onze samenwerking met de 4de pijler? Het moet duidelijk zijn welke keuzes we maken voor een samenwerking met de 4de pijler op lange termijn.

Deze visietekst tracht een kader te schetsen voor de toekomst. Dat kader is onmisbaar om vandaag al de juiste bakens uit te zetten, onder meer in het licht van de meerjarenplanning 2014-2016.

De 4de pijler is een belangrijke actor van ontwikkelingssamenwerking.

De 4de pijler is niet meer weg te denken in het landschap van de ontwikkelingssamenwerking en speelt er ook een steeds belangrijker rol in. De 4de pijler vertegenwoordigt bovendien een aanzienlijk aantal mensen en middelen. Enkele cijfers¹

- 519 4de pijlerinitiatieven zijn momenteel geregistreerd op www.4depijler.be. Het steunpunt beschikt echter over gegevens van meer dan 1100 Vlaamse initiatieven. Een studie van het HIVA uit 2009 gaat uit van **minimaal 1444 initiatieven in Vlaanderen**, maar schat dat het er veel meer kunnen zijn.
- Het HIVA berekende dat **25.000 tot 60.000 Vlamingen** actief betrokken zouden zijn bij een 4de pijlerinitiatief (HIVA 2007)
- Het HIVA stelt dat de 4de pijlerinitiatieven mogelijk evenveel fondsen samenbrengen voor het Zuiden als de ngo's. Uitgaande van de hypothese dat 4de pijlerinitiatieven een gemiddelde jaarlijkse omzet realiseren van 20.000 euro, zou dat betekenen dat de totale jaarlijkse omzet van de 4de pijler in Vlaanderen **minimaal 28,8 miljoen euro** bedraagt. De studie van P. Develtere (2007) gaat uit van een bedrag tussen 47 en 67,1 miljoen euro.
- Vooral op lokaal vlak (gemeentelijk en provinciaal) zijn de 4de pijlerinitiatieven steeds meer aanwezig als actor. Volgens de studie van P. Develtere (2007) halen 4de pijlerinitiatieven **7% van hun omzet uit gemeentelijke en provinciale subsidies**². Volgens die studie komt dat overeen met een totaal subsidiebedrag van 4,7 miljoen euro voor heel Vlaanderen.

¹ Het HIVA voerde in 2007 en 2009 twee onderzoeken naar de 4de pijler in Vlaanderen. Daaruit blijkt ook dat het 'fenomeen' 4de pijler zeer divers en moeilijk in kaart te brengen is. Over meer volledige en recentere cijfers beschikken we voorlopig niet. Het is zeker ook een opdracht voor Steunpunt om de rol van kenniscentrum op dit vlak in de toekomst op te nemen.

² In 2012, bijvoorbeeld, financierde de Provincie Antwerpen 60 4de pijlerprojecten voor een totaal bedrag van € 203.500. Daarnaast werden ook 18 ngo-projecten gefinancierd voor een totaal bedrag van € 91.000. Globaal gezien liggen de bedragen voor ngo-projecten hoger dan die voor 4de pijlerprojecten. Voor 4de pijlers was dit gemiddeld € 3392, voor ngo-projecten was dat € 5056.

Twee kanten van hetzelfde verhaal

We willen de samenwerking tussen de ngo's en de 4de pijler opbouwen vanuit een **sfeer van complementariteit**, want er is meer dat ons bindt, dan dat ons scheidt. Onze gedrevenheid voor het Zuiden en onze gezamenlijke verontwaardiging over het onrecht in de wereld brengt ons samen.

De ngo's plaatsen structurele veranderingen voorop. 4de pijlerinitiatieven hebben eerder een heel rechtstreekse en tastbare band met hun project en spreken hun publiek vaak persoonlijk en gevoelsmatig aan over het Zuiden. Beide invalshoeken zijn niet in tegenspraak met elkaar. Het zijn **twee kanten van hetzelfde verhaal** en ze versterken elkaar.

Door hun eigen aanpak - met concrete projecten en persoonlijke verhalen uit het Zuiden - openen de 4de pijlerinitiatieven een venster op de wereld voor heel wat mensen. Andere vrijwilligers kiezen dan weer voor een ander soort engagement waarbij de structurele aanpak van armoede en onrecht voorop staat. Dat vraagt respect voor elkaars uitgangspunt, achtergrond, engagement en opdracht.

De 4de pijler hoort er gewoon bij!

We streven naar een inclusieve Vlaamse Noord-Zuidbeweging, met als missie om zoveel mogelijk mensen en middelen te verenigen, 'los' van de pijler waartoe ze (zouden) behoren.

Het is dan ook ondenkbaar dat een breed fenomeen als de 4de pijler, waar zoveel vrijwilligers en zoveel middelen bij betrokken zijn, buiten die Noord-Zuidbeweging zou vallen. Meer nog, de 4de pijler maakt er inherent deel van uit.

11.11.11 verenigt via de koepel het grootste deel van de middelen en bijna alle vrijwilligers die via de 3de pijler actief zijn. Om dezelfde representativiteit te behouden en om de inspanningen van de 4de pijler te erkennen, is het noodzakelijk om ook de 4de pijler en haar vrijwilligers op termijn een volwaardige plaats te geven binnen de koepel.

Door zoveel mogelijk krachten te bundelen, kunnen we samen een sterk verhaal brengen voor het Zuiden. Vanuit een gezamenlijke beweging staan we sterker om beleidmakers, politici, overheden en het brede publiek te overtuigen van de nood aan meer aandacht voor ontwikkelingssamenwerking. Samen kunnen we meer steun en middelen vragen voor onze initiatieven en opkomen voor een versterkte samenwerking met het Zuiden vanuit ons land.

Samenwerken levert zo een win-win-situatie op voor iedereen, waarbij we gezamenlijk onze doelstellingen kunnen realiseren.

Succesvol samenwerken met de 4de pijler betekent ook dat 11.11.11 inspanningen zal moeten leveren om van het lidmaatschap aan de koepel een meerwaarde te maken voor 4de pijlerinitiatieven. We kunnen ervan uitgaan dat 4de pijlerinitiatieven alleen maar bij de beweging zullen aanhaken als dat ook voor hun organisatie voldoende meerwaarde biedt op het vlak van dienstverlening en belangenbehartiging.

Dienstverlening: het Steunpunt als referentieadres voor de 4de pijler

Het 4de pijlersteunpunt realiseerde de voorbije jaren al een stevige dienstverlening voor 4de pijlerinitiatieven. Het blijft **de eerst uitdaging van het steunpunt** om die dienstverlening verder uit te bouwen, zodat het steunpunt ook op termijn hét referentieadres blijft voor 4de pijlerinitiatieven in Vlaanderen.

Die dienstverlening bestaat uit:

- De **website** als bron van informatie en als plek van ontmoeting en uitwisseling voor 4de pijlers en voor wie actief is in ontwikkelingsamenwerking (**www.4depijler.be**)
- Advies via de **helpdesk**. Het steunpunt doet hierbij zowel beroep op de ngo's als 'expertisecentra' als op de gevarieerde expertise van de 4de pijler zelf.
- Het organiseren van een **vormingsaanbod**, in de vorm van workshops en trajecten, als aanzet om na te denken, visie te ontwikkelen en capaciteiten te versterken.
- Het organiseren van **ontmoetingen en uitwisselingen** rond thema's en landen
- Het verkennen van formules van 'coaching' en **begeleiding op maat** voor initiatiefnemers van 4de pijlerinitiatieven.
- Aanbieden van **formules van samen aankoop**, zoals voordelige vliegtickets, verzekeringen, lidmaatschap Verenigingsinfo,

Het 4de pijlersteunpunt streeft ernaar om haar dienstverleningsaanbod waar mogelijk af te stemmen op de dienstverlening voor de ngo's die aangesloten zijn bij de NGO-federatie. En we onderzoeken in hoeverre 4de pijlers kunnen aansluiten bij de dienstverlening van de verschillende diensten van het koepelsecretariaat.

In het kader van dienstverlening moeten eventueel ook de mogelijkheden onderzocht kunnen worden om op termijn **fiscale attesten** ter beschikking te stellen van 4de pijlerinitiatieven.

Belangenbehartiging en beleidsinspraak

Net zoals de koepel nu al de belangen van de erkende ngo's mee behartigt, zullen in de toekomst ook de belangen van de Vlaamse 4de pijlerinitiatieven mee behartigd worden. De koepel neemt nu al de rol op van gesprekspartner voor de overheid vanuit de Noord-Zuid sector en pleit er voor om ook de 4de pijler, als deel van de sector, mee te representeren.

Aangezien de drempel voor ngo-erkenning hoog ligt, zal het aantal niet-erkende initiatieven dat op zoek gaat naar andere manieren om door het beleid gehoord en erkend te worden, wellicht nog groeien. We willen hen samenbrengen en de kans bieden om aan te sluiten bij de beleidsorganen, zodat hun stem op een volwaardige manier gehoord wordt.

We zijn ons bewust dat er spanningsvelden kunnen bestaan tussen de verwachtingen en belangen van de diverse geledingen van onze beweging, maar we gaan ervan uit dat **dialogoog, uitwisseling en samenwerking binnen éénzelfde koepel** de beste garanties biedt voor een evenwichtige behartiging van al deze belangen.

De nieuwe statuten van 11.11.11 voorzien in **vijf mandaten** voor 4de pijlers in de **Algemene Vergadering**. Het 4de pijlersteunpunt neemt het op zich om deze representatieve vertegenwoordiging te organiseren via een 4de pijlerpanel. Dit panel zal de 4de pijlers verenigen die het engagement aangaan om te participeren aan de koepel door **het handvest van de koepel van de Noord-Zuidbeweging te onderschrijven**.

Krachten bundelen op lokaal vlak

Het gemeentelijke niveau (de **Gemeentelijke Raden voor Ontwikkelingssamenwerking**) is de plaats bij uitstek waar 4de pijlers en ngo's elkaar ontmoeten. Zeker op lokaal vlak moeten we dus de samenwerking bevorderen tussen 4de pijlerinitiatieven en de andere actoren van onze beweging. Daar kunnen 4de pijlers hun rol ontdekken als actors en leden van de Noord-Zuidbeweging en als partners van de ngo's, in plaats van als concurrenten.

De **ondersteuning van het lokaal beleid** vanuit 11.11.11 moet er op gericht zijn om ngo's en 4de pijlerinitiatieven te laten samenwerken aan een **breder draagvlak voor internationale solidariteit** en aan een **doordacht gemeentelijk en provinciaal Noord-Zuidbeleid**. Dit in een sfeer van bondgenootschap waarbij er samen opgekomen wordt voor meer middelen voor Noordwerking én voor Zuidwerking en voor meer aandacht voor internationale samenwerking vanuit de gemeenten.

Participatie aan de activiteiten van de koepel

Het is ook een streefdoel voor 11.11.11 om 4de pijlers, samen met de andere lidorganisaties, uit te nodigen om meer te participeren aan de activiteiten van de koepel: ontmoetingsmomenten, debatten, overlegplatformen rond specifieke thema's en landen, campagnemomenten en politieke acties,

Vanuit die optiek dat de 11.11.11-campagne de **gemeenschappelijke campagne is van de Noord-Zuidbeweging**, willen we ook manieren onderzoeken om 4de pijlers te betrekken bij de campagne, en dat volgens hun eigen dynamiek, betrokkenheid en vrije keuze.

4de pijlers worden momenteel al minimaal betrokken bij **het inhoudelijke en sensibiliserende luik van de campagne** (cfr. Wachtnacht, de Millenniumdoelstellingen, Sing for the Climate, ...). Voorlopig is de identificatie van de 4de pijler met 11.11.11 echter nog beperkt. We voorzien daarom een groeipad dat inzet op het realiseren van een grotere verbondenheid.

Dat groeipad houdt ook in dat we 4de pijlervrijwilligers op termijn actief stimuleren om deel te nemen aan **het fondsenwervende luik van de campagne**. We realiseren ons dat 4de pijlerinitiatieven pas zullen openstaan voor participatie als er ook echt iets voor hun werking aan verbonden is. **Daarom moet we eventueel de mogelijkheid overwegen om 4de pijlers ook te laten delen in de financiële opbrengst van de campagne.** Dat

kan eventueel nationaal, via het nieuwe reglement voor verdeling van de fondsen. Een andere optie is een systeem waarbij lokale groepen een deel van de opbrengst van de lokale actie mogen besteden aan hun eigen project.

De zorg om kwaliteit

Ontwikkelingssamenwerking streeft naar een duurzame verbetering van de levensomstandigheden van de meest kwetsbare bevolkingsgroepen in het Zuiden. Wie ontwikkelingsprojecten ondersteunt, grijpt in op het leven van anderen en dat brengt verantwoordelijkheden met zich mee. Het is dan ook een uitdaging om hier op een kwalitatieve en doeltreffende wijze werk van te maken.

Het is een opdracht voor ngo's en 4de pijlers om hier samen over na te denken en elkaar te bevragen over de kwaliteit van hun inspanningen. We moeten daarbij kritisch durven blijven voor elkaars kennis en elkaars competentie en expertise valoriseren. We kunnen samen op zoek gaan naar instrumenten om de kwaliteit van onze projecten te verbeteren.

Vanuit 11.11.11 ligt hier ook een opdracht om, via het 4de pijlersteunpunt, de 4de pijlers te bevragen naar hun noden en om een **adequaat vormingsaanbod** aan te bieden met instrumenten op maat om 4de pijlers te begeleiden in hun groeiproces.

We moeten daarbij denkpesten verkennen voor meer adequate evaluaties van organisatiestructuren en projecten in het Zuiden. Op termijn kunnen de instrumenten voor het opvolgen van **kwaliteit en evaluatie** die nu reeds door de ngo's gehanteerd worden eventueel ook opengesteld worden voor 4de pijlers.. We kunnen inspanningen doen om deze instrumenten te vertalen naar de praktijk van kleinschalige ontwikkelingsinitiatieven.

Meer diversiteit binnen de beweging

Initiatieven die ontstaan vanuit de diaspora van diverse landen, vormen een bijzondere groep binnen de 4de pijler. Diaspora-groepen die een project of initiatief in het Zuiden ondernemen vragen een aangepaste benadering en ondersteuning. Ze krijgen bijzondere aandacht binnen de werking van het 4de pijlersteunpunt. Wij streven ernaar om een band met hen op te bouwen en om hen aangepaste ondersteuning en een vormingsaanbod op maat aan te bieden.

Het Steunpunt als expertisecentrum

Door de 4de pijler een duidelijke en gedragen plaats te geven in onze beweging, nemen we als koepel ook de rol op van expertisecentrum, met aandacht voor het **verzamelen van gegevens** over de 4de pijler in Vlaanderen en het **stimuleren van onderzoek** naar de impact van de 4de pijler in het Zuiden en in het Noorden.

Uitwisselingen en samenwerkingen met **soortgelijke initiatieven in Franstalig België en in het buitenland** bieden mogelijkheden om deze expertise te delen en gezamenlijk verder op te bouwen.

De plaats van het 4de pijlersteunpunt

Het 4de pijlersteunpunt wordt ingericht als dienst van het koepelsecretariaat 11.11.11

Net als de ondersteuning van het lokale beleid gebeurt het ondersteunen van de 4de pijler vanuit een **koepeldienstverlening**. Anderzijds heeft het opbouwen van een band met de vrijwilligers uit de 4de pijler ook een duidelijk **bewegingsaspect**.

Het steunpunt ging in 2009 van start in partnerschap met VAIS en wordt vanaf 2012 autonoom door 11.11.11 ingericht, met de steun van VAIS.

De keuze voor een samenwerking op lange termijn met de 4de pijler impliceert dat we onderzoeken hoe de **ondersteuning van de 4de pijler op termijn een vaste plaats kan krijgen in de bewegingswerking van de koepel**.